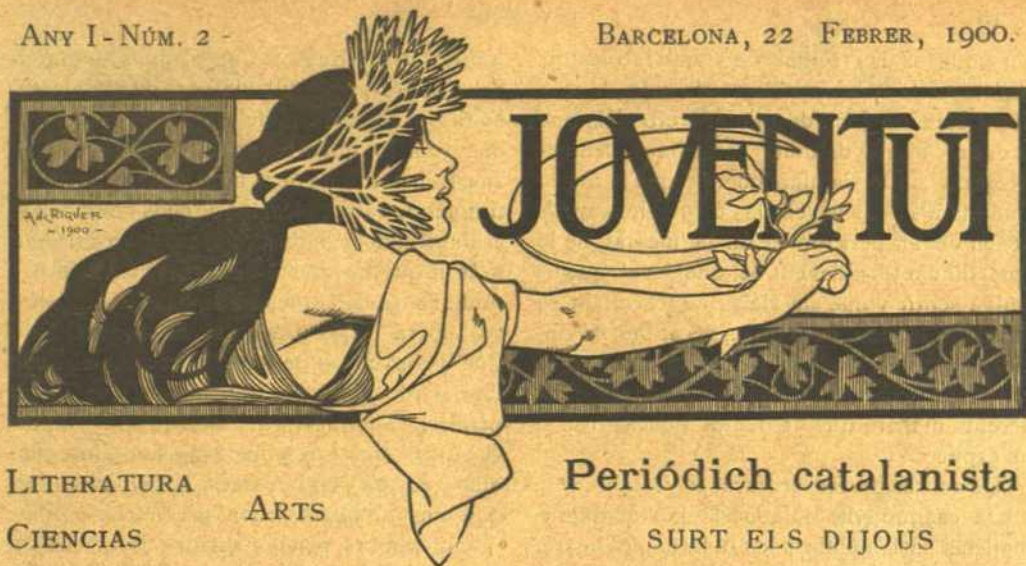

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOURS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

SUMARI: Molt soroll de boixets y pocas puntas, per P. Aldavert. — Causa guanyada, per Ll. V. — Quina es la millor obra de Wagner?, per Antoni Ribera. — Redempció, per Angel Guimerà. — Un cant de l'amblicus, per Pompeyus Gener. — «Tristan ó Isolda» á Barcelona, per Joaquim Pena. — Teatres, per S. V. — Literatura?, per E. Moliné y Brasés. — Llibres rebuts, per O. M. — Novas.

MOLT SOROLL DE BOIXETS Y POCAS PUNTAS

Lo que ha passat aquests dias al Parlament espanyol, me referma més cada dia en la idea que tinch de que als catalanistas nos convé molt poch ficarnos allà ahont no'ns demanan.

Telegrafiadas y passadas per l'alambi deu ó dotze vegadas per estalviar algunas pessetones, las oracions parlamentarias semblan qui sap qué; sembla que'ls que han pres la defensa del programa catalanista hagin dit als diputats unas cosas molt gròixudas. Sembla que ab una gota d'aquella essencia n'hi té d'haver pera embalsamar mitja Catalunya, y quan arriban després impresas al *Diari de Sessions* un pert totes las ilusions que s'ha format, si no es d'aquells que, pera creurelas cosas, tenen de palparlas.

No; no n'hi ha per embalsamar mitja Ca-

talunya ab lo que digueren al Congrès. Pera poder dir com á deu de regionalisme, tant si ve á tom com si no, s'comprometen com á cent ab negacions que'ls treuhen per demà tota la forsa, si es que, enfadats de las grosseries que diuhen los altres diputats contra Catalunya, volen donar un pas més endavant en reivindicar la seva personalitat.

Santa ignocencial Per qué las fan certas confessions que no venen á to? Per qué hi van á la guerra ab fusells de canya, y s'apressan á ensenyar ells mateixos que son de canya quan los altres, esverats, los havian pres per fusells de debó?

Si'l catalanisme hagués d'avansar desde'l Congrès, faria molt poch cami; menos que no'n fa una formiga quan se'n endú al cau un gra d'ordi, que se li encalla per tot arreu ab l'aresta. Vindrian al Catalanisme aquesta gent desvagada qu'en las batussas del Congrès hi veuhen un entreteniment pels dias de feyna que'ls ajuda á matar las horas que no poden acabar de matar al Cassino jugant á tresillo, y un motiu més de fer lo gallaret los diumenges quan surten los pagesos d'ofici y esperan l'hora de dinar fent rotllo á la plassa de devant de la iglesia. D'aquestos ne vindrian alguns si tinguessim uns quants dipu-

tats que se las *linguessin tiessas* ab los diputats vells que consideran lo saló de sessions com un Joch de pilota. Però dels que n'están cansats de tanta comedia no n'arreglegaria cap lo Catalanisme, perquè'ls cauria l'ànima als peus veyent las confessions que's tenen de fer pera poder dir la meytat de lo que dihém tots devant de qualsevol que'ns vulga sentir y que sia dels que trevallant se guanyan la vida, però qu'és pecat mortal dir-ho devant dels que han trobat la quadratura del circul sens altra feyna que vestir-se de diferente manera que la demés gent. No sé si m'explico.

Qu'és cas de fer arrencar lo Catalanisme de la cayguda de Balaguer! Aixó als regionalistas parlamentaris los hi faria més horror que una paraulada dita per una boca de serrafi. Lo qui arriba més enllá s'atura al temps del primer Borbó, y, encara, no per reclamar tot lo qu'ell va arreballar després de la heroyca defensa de Barcelona, sinó una part petíteta, una part que no'ls puga fer confondre ab los exaltats. Alguns, los més, ja s'accontentarian ab tornar al any quaranta quan lo centralisme feya lo mateix que fa avuy, sinó que no s'havian inventat tants cordillets y tants cartrons pera fer anar bé la máquina Jacquart ab que teixeixen ara las florejadadas sedas de nostra Regeneració. Y com que uns ab altres dels que'l govern deixarà sortir de las urnas no tindrán lo génit fort, tant avuy, com demá, com sempre, al Congrès no hi veurém may l'ensar lo crit de guerra contra lo que ab nosaltres no pot estar may en pau. La guerra s'hi farà á tall de xileno, però no de xileno de debó, d'aquells que á las tropas europeas las hi varen ensenyar fa pochs anys com se tenen de batre'ls soldats en las batallas, sinó de xilenos de sarsuela, dels que no més parlan de *tiritos* y que'ls tiritos se'ls tiran haventhi una montanya de per mitj.

No parlo per ningú y parlo per tothóm. Está renyit lo sistema parlamentari espanyol ab la exposició nua y crua de una doctrina que, per lo mateix qu'és la que'ns pot salvar, es la que troban més horrible'ls que viuen de la sava de las regions no mortas encara. Lo dia que un diputat los plantés cara de debó als gendres dels ministres, y als amichs dels gendres dels ministres, y als duchs y

comtes y marquesos que forman lo march del Congrès, y als fills de generals, y als generals, y als amichs dels generals que arrodoneixen lo quadro, aquell dia, igual que si estrenessin una obra bona d'un autor á qui tinguessin rabia, picarian de peus y de mans y, cridant com uns carreters, treurien del Congrès al que s'atrevis á dirlos las cosas pel seu nom, sense fer protestas de que s'es un'altra cosa pera ferlos empassar la pindola. Tant que li convé l'oli de fetje de bacallá al Estat Espanyol, y tantas rabequeries que fa per pendrel! Y tant com al Estat Espanyol, potser los hi convé als que avuy fan d'intermediaris entre'l Catalanisme y'ls politichs, perquè uns ab altres tenen las sanchs pobras, massa pobras per los insidiosos atachs del Centralisme, que segueix y seguirá en la seva deria de convertir nostra patria en una colonia peninsular á truco de rescabarse de la perdua de las que avans explotava.

Y encara avuy ray! Avuy alguns regionalistas, dos ó tres, se troban diputats com qui diu sense haver hagut d'anar á l'aranya estira cabells ab los candidats del govern, y aixó mateix los hi dona certa independència que no podrán tenir uns altres avuy per demá que desgraciadament lo pais se llensés de ple en la comedia electoral que tant agrada als que s'acostaren á n'en Polavieja y demá pactarán ab lo dimoni, si'l dimoni no'ls ensenya la forqueta per las dugas punxas.

Pobres de nosaltres lo dia que semblants pollastres puguin arribar á cantar al Congrès! Llavoras si qu'haurém malbaratat en tres mesos la feyna de vint anys, perquè, com haurán arribat á possehir un'acta ajupintse á la voluntat del govern, y anant á veure als alcaldes y al governador, y ajuntantse ab qualsevol que'ls ofereixi vots, s'emetin ó no s'emetin per los que poden darne... si semblants pollastres arriban á fer quiquirich desde Madrid, llavoras si que será qüestió d'apretar á corre. Son dels que troban que'l blat de moro es més bo que'l sagó remullat, dels que *creuhen* que'l fi justifica'ls medis, encara que de fi no'n tingan cap més que'l d'arreglegar lo titol de Senyoria y'l de fer los gegants ab altrás senyorias igualment ilustres qu'ells, y tan ben intencionadas com ells, y tan desocupadas com ells en aixó d'arreglegar vots ploguin d'alli hont ploguin, sense voler saber

si'ls electors s'han passat la tarde del diumenge trencant pinyons ó anant á tirar un paperet blanc dintre del pot de vidre de adroguer, que'l dissapte al vespre encara estava ple d'atmetllas torradas.

Si d'alguna cosa pecan los diputats que avuy nos defensan, es de tenir poca sanch ó de tenirla massa freda. Cap més defecte gros los hi coneixém. Als que temém son als *aixerits*, als que troban que l'anar ab lo cor á la mà fa criatura. D'aquestos sí que *liberanos Domine*. Son molt lluny las eleccions, y ja sembla que tingan lo ball de Sant Victor. Com varen perdre la joventut defensant una idea, ara volen defensar la seva persona, que fora llástima arribés als cinquanta anys sense ser lo que'ls que's posaren á temps sota las alas d'en Planas y Casals varen ser als trenta. No n'hi ha pochs d'ulls clavats en los districtes electorals de diputats provincials! No se'n llessan pochs de sospirs per un'acta de regidor! No se'n escriuhen pocas de cartas pera ferse ben voler dels qu'enmotllan diputats á Corts com aquell qu'enmotlla *santidiguixis!*

Los dos ó tres diputats qu'ara'ns defensan pecan no més que de no tenir embestida. Nos fan un xich de bé, fentse en cambi ells gran mal, perque's lligan tontament ab confessions que podian molt ben guardarse las, perque Deu sab demá que'ls hi convindrà més fer. Han sortit ab son propi esforç y ab la benevolensa d'un governador polavieji que no sabia la terra que trepitjava, sense comprometre pera res la idea. Al cap y á la fi de sos actes y de sas confessions no n'han de donar compte á ningú. Si alguna cosa de bo fan, Deu los hi pagui.

Peró ay del dia que'ls *aixerits* poguessin parlar en nom de Catalunya! ay dels que'ls fessin nosa pera las sevas combinacions! que potser no esperarian com cert regidor de Palma que no fa encara dos anystractava d'egoistas als fabricants del Foment y avuy va de tronch ab ells á que un llamp del cel me caygués al mitj del cap en lloch d'entretenirse á obrir un roure; potser ells mateixos nos denunciarian als que fem arrencar las reivindicacions de la cayguda de Balaguer, com ja caritativament va fer en cert diari un evolutiu que no's firmá al ferd'espieta del Portal Nou, però que per l'estil del escriure era també

dels de Balaguer avans del manifest d'en Polavieja.

Passaria llavoras en la idea nostra lo que ha passat ab lo Somatent, que la bellugarian los que van més darrera del figurar que d'altra cosa. Pau, Pau y sempre Pau. Bon lema per una nació cansada de la guerra, però símbol també d'un altra cosa que diu l'adagi, y tamburet per enfilarse alguns hisendats que més valdria que's cuydessin de la seva hisenda. Igual nos passaria als catalanistas lo dia en que'ns tornessim parlamentaris, perque com las actas de diputats serán sempre pels més afamats, los que de bona fe anessin á las eleccions pera fer sentir al Congrés las reivindicacions positivas del Catalanisme's quedarian en terra, mentres los que no tenen escrúpuls electorals ni d'altra mena se n'empujarian al tren ab aquell ayre que hi tenen los viatjants de casas de comers.

Me n'ha acabat de convencer lo qu'está passant. Si per dirlos part de lo que pensém ja s'esvalotan y amenassan á Madrid, qué no farian si'ls hi diguessim tot? Reyna Santíssima! Ab acta y sens acta'ns tirarian escalas avall y'ns bandejarian del *Sagrario de las Leyes*.

Si algú dels ferms solicita'ls vots dels catalanistas, farán bé de votarlo; que no's diga després que no s'ha probat tot. Però si es dels que, un cop cantadas las veritats, segueix arreglant assumptos de districte agenciant carreteras; si es dels que preparan ab temps unas eleccions com aquell que prepara pells de bou pera fer sabatas, que crech que necessitan dos anys d'estar enterradas ab roldó y escorsa de pi, que se'n malfihin, que ja n'está plena la Historia de lo que fa aquesta mena de gent: un dia al any, quan l'amo y senyor los hi dona permís, defensan á la seva terra, y'ls altres tres cents xeixanta quatre dias llauran per allá hont volen los ministres.

Que també'ls grans politichs ho fan devegadas lo que certs pares que no volen que'l seu hereu passi per pobre, però que tampoch consenten que'ls hi gastí un quarto malament.

Ja la deuen saber la recepta: li donan un duro en pessa y mitja pesseteta cada diumenge pels mals gastos. Lo duro pera ferlo trincar; la mitja pesseteta per lo que convinga.

Y com que'ls diputats que surten de tras-cantó no se'l poden gastar lo duro en pessa, per aixó es que no som partidaris de que n'hi hagi. Si de cas, que sian dels que'l bescambian quan convé, agradi ó no agradi al pare.

Lo dia que un d'aquestos vagi al Congrés, s'hi coneixerá de veras, sobretot si no més hi va al discutirse cosas de veritable importancia pera la nostra patria, entornantsen un cop llesta la feyna per que especialment ha deixat sas obligacions.

Los que van adalerats darrera un'acta, no parantse en escrúpuls per obtenirla, son, si's vol, uns bons agents de negocis pel districte, però surtin ab lo dictat que's vulga, de republicans, de carlins ó de regionalistas, son iguals que'ls *independientes* de que's burlava'l marquès d'Albaida ab tant ayre, diputats que de silaba en silaba van perdent la categoria de personatjes fins á quedarse reduhits á las duas darreras, en quin estat es quan los peixan més bé'ls ministres, perque es quan los hi donan menos disgustos y quan los hi fan menos nosa.

Llavors es quan pels districtes se sent molt soroll de boixets, quan no's parla més que de carreteras en projecte, y de regalos de bibliotecas als cassinos, y de consignacions per algún Ateneu del districte en que's dona alguna classe de dibuix lineal.

Peró las puntas del coixí no avansen. Ni'l districte com á districte, ni la comarca com á comarca, ni Catalunya com á patria nostra, hi guanyan res. Los únichs que hi guanyan son alguns particulars que veuen resolts assumptos extranyos, y'ls músichs lo dia que donan al diputat la serenata d'arribada.

No sé veure que de diputats eixits de conxorras ne pugui sortir res més. Son d'altra pasta'ls que tenen d'esglayar als governs espanyols. A Madrid n'hi poden escalfar molt pocas de cadiras.

P. ALDAVERT.

CAUSA GUANYADA

Ho es, y ben guanyada, la del Catalanisme, encara que'ls governants no tinguin la llealtat de confesarho. Aixis ho hem afirmat moltes vegadas els catalanistas, però desde'l *meeting* celebrat á Lleyda'l passat diumenge, ho repetim ab més convicció que may. El

triomf complert de la Causa es ja qüestió de pochi anys, com sembla qüestió de pochi dias la gestió del governador centralista que pateix aquella provincia catalana.

Va ser un acte hermós y de trascendencia'l del diumenge, y va quedar demostrat que la comarca lleydetana, com totas las del terror catalá, tenen verdader esperit patri, y que aquest esperit s'anirà desvetllant á cada nova vexació dels que volen introduhir, en nom de la *unidad de la patria*, diferencias manifestas entre poble y poble. Com si no sapiguessim els catalans que de patria no més n'hi ha una, com no hi ha més que una mare!

Desconeixent y atropellant el verdader sentit de patria, es com se tendeix solzament á fer desapareixe la necessaria germanor entre'ls pobles d'un mateix estat; y nosaltres no ho volém que's crehin odis entre regions que's diuen germanas, detentant els drets de las unas pera ensoperbir més á las altrás; no volém ésser menos havent sigut més; no consentim que se'ns desnaturalisi, privantnos d'usar la nostra llengua dintre de casa nostra. Aixis el diumenge ultim á Lleyda, entre tantas emocions falagueras, ne tinguerem una de ben trista al llegir en el portal mateix de la ciutat aquest lletrero: *Ciudad de Lérida y capital de su provincia*. Una ciutat tan tipica, tan catalana, y que ab prou feynas se sab esplicar ab altra llengua que la seva, tenir d'anunciarse en castellá! No es aixó ridicul? Al bestiar també se'l marca, sense qu'ell ne tingui conciencia; però tractantse d'un poble, d'un poble ben característich, d'un poble de historia gloriosa, es doblement trist, per ell y pels que'l governan.

Mes ja Lleyda, com las altrás comarcas de Catalunya, gracias sobretot á las vexacions de que son objecte, se'n van adonant cada dia més de que no hi ha millor llengua que la propia, la que no disfressa ni'ls sentiments ni las ideas. Y que la nostra llengua sia la oficial, y'l nostre programa de Manresa sia reconegut y acceptat totalment, se logrará tant més aviat com més abundin els governadors civils de la mena del senyor Martos O'Neale.

El *meeting*, al que tinguerem l'honra d'assistir en representació d'aquest períodich, va resultar un acte imponent, conmovedor. Els oradors senyors Renyé, Mallofré, Closa, Mon, Roca, Fiter, Permanyer y Folguera, predi-

caren la més sana doctrina, combatent ab tota l'ànima al centralisme que ns embruteix y ns ofega.

La gentada, qu'era inmensa, ls aplaudi ab entussiasme y protestà en massa de la conducta del governador d'aquella provincia. S'acordà pregonar que'l Catalanisme mantindrà sempre ben alt son ùnich programa, vinculat en las Bases de Manresa.

La despedida que'l poble lleydetà feu als benemèrits patricis de la UNIO CATALANISTA y a sos companys de Barcelona, ens va comoure de debó. Als coristas de Lleyda se'ls havia privat de sortir al *andén*, però fou impossible contenirlos, a ells y a la gentada (entre la que hi abundavan las donas), que ab atxas encesas, cantant nostre himne nacional y victorejant a Catalunya, ns donaren l'adeussiau.

Al retornárloshi, ls fem present que convé no defallir. Com que's tracta d'una causa guanyada, cal no precipitarse ni perdre la serenitat. Mantinguemnos en lo just sense may transigir, y's veurà que la rahó dels pobles que son pobles y dels homes que son homes, es com el cer, que no's doblega.

LL. V.

QUINA ES LA MILLOR OBRA DE WAGNER?

DESDE CARLSRUHE

El músich Hugo Tomicich ha dirigit a distintas conegudas personalitats aquesta pregunta: *Quina obra de Wagner considera vosté qu'es la millor?* Las diferentas respostas, Tomicich las inclou en un llibret que de segur interessará a n'els circuls musicals. El llibre's compón de xeixanta respostas. Onze dels preguntats responen ab evassivas, setze s'inclinan pels *Mestres cantors*, onze per *Tristan e Isolda*, cinch per *L'anell del Nibelung*, tres per *Lohengrin*, tres per *Parsifal*, dos per *Tannhäuser* y un per *L'holandés volant*, *La Walkyria* y'l *Crespúscul dels deus*. Las respostas restants s'inclinan vers obras aisladas.

Pera satisfer la curiositat dels que'm llegeixin, me complauré en traduhir algunas de las opinions dels artistes més coneguts. Començem pel celebrat compositor August Bun-

gert. «Quina obra considero millor de Wagner? Jo dupto entre *Mestres cantors* y *Tristan*.»

L'eminent cantant Eugeni Gura diu: «Com

puch pretendre donar resposta a la seva pregunta «quina obra considero millor de Wagner?» Mil mercès devém donar al geni de Wagner per havernos fet el do d'una serie d'obras magnificas é immortals que logran consolar, enlayrar y redimir a tots aquells que saben saborejarlas.»

El conegut compositor Guillelm Kienzl escriu: «La seva pregunta'm sembla que no té resposta, puig que cada obra dramática de Wagner en sa manera es la millor; s'hauria de dir en una paraula *L'obra de la vida de Wagner*. Y lo qu'aixó significa, ho sab tot aquell que coneix y comprén la vida, el gran poder qu'exerceix sobre el desenrotll en la cultura del seu temps.»

El propietari de la renomada sala de concerts de Munich, Dr. Franz Kaim, diu: «Deixo com a dilettanti a músichs de valer la contestació més fundada, y sols dich senzillament que l'obra que'm satisfá més de Wagner es els *Mestres cantors*.»

Conrat Kühner diu: «Vosté'm pregunta quina obra de Wagner es la millor? Donchs, naturalment: *L'anell del Nibelung*; y de las quatre que conté, potser el *Siegfried* (no vuy pas dir el compositor del *Bärenhäuter*!) Vis a vis dels músichs, un rahonament seria per ma part superflu. Senyoretas é institutius, naturalment, s'inclinarian pel *Lohengrin* y *Tannhäuser*; un principiant en el wagnerisme (aquí hi ha un joch de paraulas intraduhible) s'entussiasmaria ab la *Partitura del Tristan* y dels *Mestres cantors*. La música dels *Nibelungs* sembla concebuda al mateix temps que las paraulas del text; es una especie de música primordial, si es veritat que Wagner l'ha composta; però fortament influhida per Wotan y l'augusta nissaga divina.»

El director y compositor modern Joan L. Nicodé, diu: «A la seva pregunta responch senzillament que la millor obra de Wagner es *Tristan*. Aquesta encarna enterament la grandiosa personalitat y'l trevall de tota la vida de Wagner en un cristall ùnich y radiant.»

El director d'orquestra Juli Pràwer diu: «Llástima que tinch tan poch temps per allargarme en la contestació: *Tristan*, per mi, es la millor.»

El director Felix Weingartner: «De las obras de sa joventut, el *Tannhäuser*; de las ultimas, els *Mestres*.»

Finalment, Ricart Sternfeld: «Si vosté'm pregunta quina obra considero millor de las d'en Wagner, li contesto: *Sempre aquella en que m'hi compenetro mirant, escoltant y pensant*.»

Jo afegeixo que la millor per mi es l'última que sento.

ANTONI RIBERA.

Carlsruhe, 14 febrer, 1900.

REDEMPCIÓ

Ja surten de la torre
los tres botxins reals;
llensa l'un l'atxa á terra,
l'altre envayna'l punyal,
l'ultim tanca la porta;
tots tres qu'alegres van!..
Y á dintre de la torre
lo comte's nega en sanch.

—Hónt li obrirém la fossa?—
preguntan als infants.
—Vora'l portal del temple,
que'l trepitjin passant;
no hi poséu creus assobre,
que no'l sabrán ni'l sants:
feula soma, ben soma,
y'ls gossos l'en treuran.—

A dalt tot son estrelles,
á baix tot fosquetat.
—Senyor Deu meu!—sospira
lo comte agonitzant.

La porta de la torre
s'ha obert de bat á bat;
ja'l comte'ls ulls aixeca,
ja un home té al devant.

Ja's miran y's remiran,
ja's tornan á mirar.
—Jaume d' Urgell, coneixme.
—Quí sou? No os coneix pas.
—Soch ton amich que t'ayma.
—D'amichs ja no'n tinch cap.
—A Balaguer tu'm veyas.
—Balaguer va finir:

Finá tota la Terra
de des Castella al mar.
—Tot temps sobre la terra
mos brassos he aixamplat.—
Lo foraster li mostra
ferits costat y mans,
al front corona d'arsos.
Lo comte arrenca en plany.

—A Balaguer jo os veya
en creu sobre l'altar.
—La creu, pera abraçar-te,
d'abraçar-la he deixat.
T'han oblidat los homes,
jo may t'he d'oblidar.—
Sobre'l pit del Deu martre
l'altre martre té'l cap.

—Senyor, qu'es de mon poble?
—Ton poble es en pecat:
pecats que son dels pobles
bé costan de rentar!
Lo meu fins l'ultim dia
pel món anirà errant:
al teu li calen sigles
pera tornar-se á alçar.

A sanch y á foch cent voltas
estrangers l'entrarán;
pitjor qu'estrangeria
serán los de ta sanch;
los fills vendrán als pares,
los germans als germans,
que jo he tingut un Judas
y'ls teus no's contarán.—

La fossa ja es oberta;
ja'l comte es dalt á baix.
Vuyt pams sols té la fossa
y á dintre tot hi cap,
que hi tiran lo cadavre
de regnes y comtats,
y ab quatre cops d'aixada
la terra hi han tornat..

Mes lo Sant Crist dels avis
á Balaguer s'está
demunt del nostre poble
los brassos aixamplant,
y'ls ulls girats á terra
per véurel aixecar;
que ja ha rentat sas culpas
y sent la llibertat.

ANGEL GUIMERÁ

Barcelona, 12 febrer, 1900.

UN CANT DE IAMBLCICUS

El doctor Hans Sprenkel, sabi helenista alemany, acaba de descobrir, en son viatge al Assia Menor y al Egipte, prop d'Alexandria, un papirus de la época de la decadencia del Imperi Romà, en que hi ha transcrits en grech uns cants filosòfichs que'l sabi germànich atribuïeix a Iamblicus, el célebre neoplatònic de la Escola d'Alexandria. Semblan dirigits contra dels Césars y del govern de Roma.

Perque se'n pugui judicar ab fonament, aquí'n transcriurem un: (1)

«Hi ha una superstició política, com hi ha una superstició cosmogònica. El Rey (2), que deuria ser el primer de cada poble que tingui Rey, sols es ja un símbol d'aquesta primacia. Y lo mateix es dels altres que manan sota d'ell. Sols son noms, purs lletereros, símbols morts, ampollas buydas y aparatosas que ja se'ls hi ha evaporat la essencia. Representan, però no son.

Consideris com se vulga, el govern, tal com està constituït avuy, ha nascut de la agressió. Son apoyo son sols las legions. Si no hi hagués pretorians, ja s'hauria enfonsat el trono. En las petites societats primitives, patriarcales, ahont una pau complerta hi ha regnat durant sigles, res existeix que se sembli a n'això qu'ara'n dihem *el govern*. Allí no hi ha cap organisació coercitiva de la vitalitat humana: sols hi ha una supremacia honoraria, quan una supremacia existeix. Tot-hòm creu lo que vol. Lo pensar diferent no es pas un crim. En tals comunions excepcionals, que no son pas agressivas, y que per causas especials no están exposadas a cap atach, la Veritat, la Justicia, la Honradesa y la Generositat, hi són practicadas lliurement. En quant a legislació, basta que la opinió pública hi sia convocada de temps en temps a una assemblea dels més judiciosos. Viuen en Santa República.

En cambi, allà ahont hi ha guerra, el mando s'hi dibuixa tot seguit en la persona del cap-

dill més fort, més astut ó més brutal, y després aquest persisteix acabada la guerra, y continua y's fortifica apoyat pels inconscients y pels violents. Després sa tirania s'engrandeix per la conquesta ó pel domini dels pobles que'l rodejan y fins dels qu'están més lluny. La tribu triomfant se creu superior é imposa la lley, la llengua y las costums a las altrás, encara que ditas lleys, costums y llengua sian inferiors y barbres; y d'això se'n diu Govern; y del més violent se'n diu el Rey, y després per costum se segueix adorant als que'l succeheixen.

«Govern, Autoritat!» Els grechs d'Atenas sols conegueren la *Arjia*, ó sigui la ordenació, l'arquitecturament, ó la creació de la República. Governar vol dir guiar y produhir; conduhir la Vida ab una marxa ascendent, no comprimir-la en motllos vells en profit de nulitats; no deixarla morir de fam dantli sols per aliment paraulas buydas, obligantla a ser estéril. Autoritat vol dir ésser autor d'alguna cosa: ésser creador; y mal podrà serho qui no sia autor de res, ó autor de desastres! Governar, a lo més, es funció de *demiurgos*, funció de segón ordre, funció baixa.

Per això aquí en tots els partits hi ha *je-fes*, autoritats exercidas imperativament pels superflus, pels morts, pels inútils. La Vida sacrificada a la Mort! Voléu res més horrible?

La *Vida*, la Vida intensiva, extensiva, ascendent: veus aquí la Suprema lley, veus aquí lo Sagrat, el Logos, el Verb present y palpitant en la carn nostra. Lo menos vital té que cedir a lo qu'ho es més, ó vivificar-se en progressió creixent. Posar limits a la Vida: veus aquí'l gran sacrilegi. Propagarla y superiorisarla: veus aquí la Religió qu'es la font del Comanament dels pobles; això es: el dret diví. Sa realisació's diu Bellesa, Conciencia perfecta y Ciencia total. *Agia Sofia!*

Siguéu creadors, però no de mots. Conservadors, may! La millor manera de conservar es anar avansant. Feu fills, y aneu enterant als morts. (1) Conservarlos, es un crim; dárlosli sepultura, una religió. Conservar

(1) Hem procurat fer la traducció lo més ajustada possible, però a pesar de tot hi ha noms qu'hem tingut d'assimiliarlos a d'altres actuals que corresponen sols a usos parells.

(2) Nosaltres traduhim Rey la paraula *Basileus*, que Sprenkel tradueix per Koenig. Tal volta Iamblicus volia dir Emperador.

(1) Se veu qu'aquesta era una idea de l'epoca. L'evangelista cristià es més radical encara, ja que fa dir a Jesu-Crist: «Deixeu als morts qu'enterin els morts.»

y pararse, es destruir y decaure. Durar no es viure. Propagar la putrefacció, estendre la mort y adorar las momias, aixó fan els conservadors!

Tot conservador es tal, per mengua d'organissació, per degeneració, per afeminació de temperament; els mascles crean. Tots ells son inválits que sols poden batres á la defensiva; impotents que pretenen privar d'engendrar als feconds. Son el gel, que voldria apagar el sol de por que no'l fonguís!

Els forts, els vitals, son actius, evolutius, nous, sempre nous; creadors! Durs y brillants com el diamant, inexorables en la seva marxa en avant com la fletxa que surt del arch, com la pedra de la catapulta en la seva trajectoria, com el planeta en l'espai que marxa sense cuydarse dels pentacles dels astrólechs.

Tot en el món es moviment y lluyta. La única manera d'estendre la Vida, es anar lluytant. La pau s'obté després del triomf. Enveynar la espasa, es firmar la esclavitut; sellar la tomba.

No adorem las momias; respectem als morts, però enterremlos. Y continuem cantant joyosos pel camí de la Vida, sembrant l'ideal pels nostres fills. L'ideal es lo real; lo més poétich, lo més pràctich.»

Per la traducció,

POMPEYUS GENER.

« TRISTAN E ISOLDA » A BARCELONA (1)

v

De tots els artistes, ó millor cantants, que han executat l'obra wagneriana que'ns ocupa, solzament podem senyalarne un qu'hagi estat al nivell de sa tasca; la senyora Adiny es l'única qu'ha sentit el drama musical, donantnos una interpretació digna y seria de la sublim Isolda. Y ja que'ls organissadors d'aquestas desgraciadas representacions ens han obligat á prodigar tantas censuras, just

(1) Els quatre articles anteriors foren publicats en la *Setmana Catalanista*, y'ls hem reproduhit en el número *anterior* d'aquest periódich. Ab tot y'l temps transcurregut desde son estreno, seguim ocupantnos del *Tristan*, donada la importancia de l'obra y la escassetat, per altra part, d'aconteixements musicals.

es que no regatejem l'elogi quan la ocasió ens ho permet. L'Adiny es una de las poquissimas artistas que coneix nostre públich, qu'han estudiat á Wagner degudament, que s'han compenetrat ab la essencia de sas creacions, que senten de debó'l personatge, y qual interpretació resta fidel á la concepció del autor. Tant Brunhilda com Isolda han sigut interpretadas per l'Adiny segons la veritable tradició wagneriana, comunicant á abdugas creacions un sentiment y forsa d'expressió, una vida y un relleu, que contrastava notablement ab la profanació de qu'eran objecte'ls restants personatjes, confiats á gent inepta pera'l cas. Ah, si tots els encarregats de fer malbé *La Walkyria* y *Tristan é Isolda*, en nostre teatre haguessin possehit el talent de la senyora Adiny! Quin efecte tant distint haurian produhit aquellas obras! Mes el públich, fins no dominant la partitura, ha pogut ja apreciar las tals diferencias ab sols comparar l'estil d'expressió, tant en la dicció com en la plástica, de la senyora Adiny, ab el dels altres cantants.

Pera fer un judici del tot imparcial de las qualitats d'aquesta artista, hem de posar en primer terme sa plástica admirable y sa dicció esquisida, y en segón lloch sas facultats vocals. El talent natural de l'Adiny, junt ab el profund estudi dels personatjes y'ls coneixements qu'ha adquirit en bonas fonts, li han proporcionat un extraordinari domini de las concepcions wagnerianas. Sa majestuosa figura, sa ánima gran, son temperament apassionat, li donan els medis pera fer arribar als espectadors tota la emoció del personatge. Si possible fos retornar á sos órgans vocals la frescor d'uns quants anys ennera, no podria demanarse més perfecció. Però si en alguns arriscadissims passatjes sa emissió vocal no té tota la potencia y brillantor desitjables, la seva ánima en cambi no defalleix jamay, y la expressió es tan sentida y artistica, que de bon grat se perdonan aquellas faltas. Heus aquí'l secret del drama lirich wagneriá: els verdaders artistes, ab més ó menos facultats, farán fruhir sempre la emoció de l'obra; aquells que's converteixen en máquinas de llensar aguts, sols fástich vos produhirán.

El primer acte de *Tristan* es un del més expressos pera posar á proba'l talent y facultats

d'una artista. La tremenda lluyta que sosté durant tot ell l'ànima de Isolda, ha sigut expressada maravellosament per la senyora Adiny. Sa ira al contemplar la impassibilitat de Tristan, la relació dels aconeximents esdevinguts quan va fer sa coneixensa, y'l desbordament de cólera al invocar als elements y triar el filtre mortal, ha fet sentirnoslos en tota sa intensitat. La expressió de son rostre, las actituds trágicas y ajustadas á cada situació, la intenció posada en cada frase sens exagerarla, donavan al personatge un relléu qu'arribava moltes vegades fins ahont semblava no havian de permetreho las facultats vocals de la intérprete. Y més enllá, al encarrarse ab son amant, ¡quin art tan exquisit per expressar la ironia ab que intenta ofegar sa passió, y més que may al oferirli la beguda escarnint la turbació del héroe! Es aquest un dels principals passatjes en que dita artista, compenetrada ab la idea del autor, ens ha produhit el sentiment exacte de la situació.

En el transport amorós del final del primer acte, com també en la primera y darrera part del diálech del según, no ha lograt l'Adiny arribar al mateix nivell, degut, sens dubte, en gran part, á la mala companyia ab que anava. Impossible es que ab semblant Tristan hi hagi cap Isolda que no acabi per descompondres y perdre fins la noció de lo que está representant, puig essent escrits, aixís el cant de joya com el cant de mort, á *duo*, com diuhen els italians, forsosament el cantant dolent ha d'ofegar y deslluhr la feyna del bo. En cambi, en l'altra part del diálech amorós, especialment en la invocació á la Nit, el talent de l'Adiny s'ha manifestat en tot son esplendor, embolcallant aquella página sublim ab un encís indescriptible. Y finalment, en la mort de Isolda, encara que la part del cant quedava casi ofegada per la orquesta (culpa imperdonable del mestre director), tot ho cubria la plástica admirable de l'actriu, que més qu'enlloch arribava en aquells sublims moments á sa perfecció.

Tal ha estat, en breus termes, el treball artistic de la senyora Adiny, l'única nota consoladora en mitj de tant desgavell. Un detall hem d'afegir, del que ben pocs espectadors n'han fet esment. La versió italiana del poema, que, ab tot y anar firmada per en Boito, es de lo pitjor en son género, ha sigut rebut-

jada per l'Adiny en sa major part, substituintla per un'altra feta ab molta conciencia per la propia artista, que la trobém per complert fidel al text alemany. Aixó dona idea del seu talent y del amor y veneració que sent per las creacions wagnerianas.

No malgastaréu gayre tinta ni espay pera judicar el treball del tenor Cardinali, la nulitat més monstruosa d'entre las moltes que hem tingut de soportar en el Liceu. Com ja diguerem, la culpa no es tota seva, sinó dels que'l contractaren ab tot coneixement de causa després de las moltes temporadas que l'haviam patit y de las moltes voltas que'l públich l'havia rebutjat. En Cardinali es, considerat com artista, la negació absoluta de tot quant fassi relació ab l'art veritable, y per tant, no pot menys que destrossar tot paper de que s'encarregui. Si aixó ho hem cregut sempre, en TOTAS quantas obras l'hem sentit (inclús l'*Otello*), jutjis lo que será després de la profanació qu'ha comés ab el *Tristan*. Y creyém no havernos d'esforsar gayre en demostrarho, porque'l públich, que sols va tolerarlo'l primer dia per respecte á l'obra que s'estrenava, s'ha encarregat després d'anarli fent la deguda justicia, que va ésser ben completa per cert en la darrera representació.

No es la deficiencia ben patent de sas facultats vocals lo que principalment li hem de retreure, ab tot y ésser ben necessaries pera cantar una part tan dificilissima y fatigosa: es sa péssima escola de cant, que no podém admetre, y més encara la *sans façon* (per no dir cosa pitjor), ab que s'ha atrevit á desnaturalisar el personatge. Son desconeixement de l'obra wagneriana es tan absolut com sa tranquil·litat per esmenar la partitura á mida del seu gust. Aixís com l'Adiny estudiá la part á conciencia fins assimilarla, y la interpreta ab tota la intensitat d'expressió que li es possible, y ab una fidelitat que demostra sa veneració per l'autor, en Cardinali no li guarda el més petit respecte; s'aprén la lliçó en quatre dias sense capficarse ab el sentit de lo que troba escrit ni ab la naturalesa del personatge, y pera no respectar res, ni tan sols segueix el metrónomo, porque segons ell diu, «con me-

trónomo non e possibile l'interpretazione personale».

Senyalar el tros en que ha estat pitjor es tasca ben difícil, perquè en tota l'obra l'hem trobat igualment desencaixat, sempre deslligant las frasses, sempre cridant fora de to, may identificantse ab els sentiments del héroe wagnerià. Sa entrada en la cambra de Isolda deu ésser molt més solemne, més grandiosa, y no ab la tranquil·litat ab que ho fa en Cardinali. En sas primeras frasses deu mostrar el respecte á la sobirana, però també l'orgull y la dignitat del héroe, que no hi hem sapigut veure may en aquest tenor, sols preocupat en dir notas mancadas de sentit y d'expressió, escursantlas, allargantlas ó transportantlas segons sa conveniència. El jurament de Tristan al pendre'l filtre deu ésser ab expressió sentida y melancòlica, y no ab l'aspresa y brusquetat que hi dona dit tenor. ¡Y quina pantomima tan ridícula per expressar els efectes de la beguda! No hem vist may uns gestos y actituds més propis pera convertir en cómic lo que deu ésser sublim. Y al caure en brassos de sa aymada, ¡quin talent d'expressió el d'en Cardinali per dir aquell *donna celeste* ab un bram tan formidable com fora de lloch!

En el diàlech del segon acte, res tampoch ha deixat que *desitjar*. Desde'ls crits de la sortida, fins als crits del cant de mort, tot aná per un mateix estil. En els passatjes de forsa y ardor, com els indicats, ni una nota justa y sentida, sempre fora de temps y de to; en els trossos tranquils y delicats, com la invocació á la Nit, no es possible major desastre, puig mancat en Cardinali de mitja veu, s'escanya aixis que intenta modular. També hem de dirli que no ha comprés la escena del combat. Fixantse una mica en el sentit de la contestació que dona al rey Marke, ben clar se veu que Tristan busca la mort, y per tant, en lloch de combatre ab Melot, com fa en Cardinali, deu llensar la espasa á la primera topada, y deixar-se ferir. Creyém qu'aixó es quelcóm més que un detall, y per lo mateix, ferho de modo diferent es desnaturalisar el poema, revelant un complert desconeixement en l'intèrprete.

Finalment, la grandiosa escena de l'agonia qu'omplena'l tercer acte, ha resultat el disbarat més gros entre'ls molts qu'aquest te-

nor ha comés. La sublimitat d'aquesta escena segueix sent desconeguda per nostre públich, qual paciència pera soportarla ab semblant execució casi hem d'admirar. Un home ferit mortalment no ha de cridar, baladrejar y descompondres de tal manera, ni aixis ho ha escrit en Wagner. Ja han passat aquells temps de las *óperas*, en que un agonitzant etjegava á plens pulmons l'aria de reglament, que després taral·lejava'l públich al sortir del teatre. Si en Cardinali tingués talent, podia haver-se lluhit de debó en aquest acte, donchs las deficiencias de sa veu casi bé l'afavorian pera donar á la situació un sentit de realitat qu'ara hi ha faltat en absolut. En cambi, de crits n'hi ha hagut al engrós, desfent el sentit de las frasses y'l conjunt de la situació, sobretot al arribar á la visió ó somni de Tristan, hermosíssim fragment qu'hauria conmogut al públich si hagués sigut cantat per un artista de cor. Y per complement, hem d'afegir la descabellada mimica d'aquest tenor, que si ha sigut deplorable en tota la obra, molt més encara en el deliri del ultim acte, en que, ab sos ridiculs ademans, millor qu'expressar la lluyta entre la vida y la mort, ens feya l'efecte de que li havia vingut un rampell de bogeria. Creyém qu'en realitat deu estar atacat d'ella qui, ab els erros senyalats, s'ha atrevit á profanar un dels personatjes més hermosos del teatre wagnerià.

Pocas paraulas mereix la interpretació dels restants. Tant Brangania com Kurwenal y Marke, encarregats á gent italiana, han sigut desnaturalisats per complert. La senyora Borlinetto, ab sa veu trémola en excés, sos aguts desafinats y xiscladors y sa escola de cant en extrém amanerada, ens ha fet malbé'l tipo de la serventa de Isolda. Son hermós cant d'apaybagament y persuassió en el primer acte, es precis dirlo ab tota la dolsura y melangia possibles, y sempre á mitja veu y no ab els crits desaforats d'aquesta contralt. El cant d'alerta del acte segon, que segueix á la invocació á la Nit, deu ser dit á temps *molt més lent*, pera que, aquellas notas graves y monótonas produheixin l'efecte verdader de la situació; mes la Borlinetto, tant per la deficiencia visible de sas facul-

tats, com per sa ignorancia de lo que interpreta, ha destruhit del tot l'ambient poètic de tan hermosa escena. Y com actriu, n'hi ha prou ab dir qu'ho ha fet ben bé a la italiana. Al portar a Tristan el missatge de Isolda, ni un moment l'hem vista dirigir-se al héroe, sinó sempre girada cap al públich. En sos diàlechs ab Isolda adoptava tot sovint actituds de melodrama, y més qu'enloch al canviar a espatillas dels amants el filtre mortal per l'amorós. Allí va fer una pantomima tan ridicula, que'ns trobavam transportats al tercer acte de *La Gioconda*, qual obra, model d'òperas, encaixa tant de ple en las condicions artísticas de la senyora Borlinetto y encara fa las delicias dels *dilletanti* de nostre Liceu y del Real de Madrid.

Si'l baritono Giraldoni, dotat d'una hermosa y potent veu, tingués sas facultats artísticas al mateix nivell de las vocals, res tindriam qu'objectar-li en la interpretació del fidel escuder de Tristan. Però, educat també dins de la rònega escola italiana, prescindeix en absolut del personatge que representa pera cuydarse tan sols de la emissió de la veu, introduhint tals *fioritures* en la partitura, que jamay son autor las va somniar. Millor hauria sigut ajustar-se a lo que aquella mana en la valenta cansó de Morold, que ni un sol dia varem sentir a temps, tant per culpa d'en Kurwenal, com del mestre director. Y durant tot el tercer acte, hem trobat a aquest baritono ben fora del personatge, buscant per tot l'efecte, cantant a tall de romansa aixis que la ocasió se li presentava, allargant exageradament els finals de las frasses, inventant el *calderó* allá ahont no hi es escrit, y per ultim, empleant unas actituds que per lo grotescas sols poden compararse ab las d'en Cardinali. En comptes de la figura noble del escuder, hi hem vist senzillament un ninot qu'en la escena de la mort sols fer riure ha lograt.

El rey Marke ha tingut un intérprete pitjor encara que'ls anteriors. Si la contralt y'l baritono's distingian per sa dolenta escola de cant, el baix Cromberg no té ni escola, ni veu, ni tampoch sentit comú pera comprendre que no serveix ni com a cantant ni com artista. En cambi, de bon grat li reconeixem una gran dossis de *tranquilat* pera desafinar de la primera a la darrera nota y

pera transportarne la major part a son capritxo. Y no parlem del actor per no trobar calificatiu prou fort per aplicarli. Las queixas d'amargura, la consternació que s'apodera de l'ànima del soberà, en comptes de traduhirla en planys fondos y sentits, ho ha fet ab crits desaforats, ab accionats de rey d'òpera que li davan un caràcter del tot oposat al verdader.

Fins en las parts secundarias s'hi ha vist el descòncert degut a la falta de direcció artística. Tant el traydor Melot, com el mariner, el pastor y el pilot, han portat son gra de sorra al desgavell general, cosa tan fácil d'evitar si algú dels que duyan la direcció s'hagués pres la molestia d'ensenyarlos hi la expressió de las curtas frasses que'ls hi pertocavan. Però de lo que portem apuntat bé's deduheix que solzament una artista coneixia el terreno que trepitjava y ha guardat, per tant, a l'obra'l respecte degut; tots els demés han empleat sos esforços en profanarla, fins al punt de que hauriam d'atribuirho a mala fe, si tant clar no s'hagués patentisat qu'era sols el fruyt de la IGNORANCIA més absoluta.

JOAQUIM PENA.

TEATRES

NOVETATS

LE VERGINI

Son las tres fillas de Delfina Tossi (la viuda del *buon* Tossi), y a la vegada las protagonistas de la comedia d'en March Praga. No volguén res més aixalabrat y més cap de cascabel que Nini, (la mitjana de las noyas), més ximple y beneyt que Selene (la petita), y sobre tot, res més inconscientment cinich que aquella *buona* Delfina, aquella *marassa*, que parlant de las escandalosas escapadas de sas fillas a *vegliones*, a casas d'amichs, a *gabinetti* de restaurant y a llocs molt pitjors, diu resignadament:—«Y bé... qué hi farém... son cosas de joves!»—Y quan els balls que dona a casa seva arriban al grau més elevat d'animació y de gatzara, s'adorm pacíficament en un sofà.—«*Questa madre è veramente romana*»—exclama ab to sentencios de broma'l simpàtic Vittorio Olgiati, un dels intims de la casa.

Ja té rahò, ja, *signor Olgiati*: es ben bé romana, y si no li sab greu, ben barcelonina. ¿Que's pensa que no'n tenim per aquí de bonas mares que saben adormir-se á temps y que, al tractarse de las máculas morals de llurs fillas, troban qu'es un atenuant la circumstancia d'ésser joves? Desgraciadament, ja'n comensém á tenir massa, y no pas dintre la classe social á que per boca de vostés refereix el *signor Praga*. No, no; més amunt, entre la gent que s'ha fet rica en pochs anys y avuy fan de senyor y no saben lo que's tenen.

Torném al cas. Però, com diuen els personatges de *Le Vergini*,—aquestas dugas noyas, Selene y Nini, ab tota llur apariència de descoco, tenen sempre un *non plus ultra*, que las manté á ratlla y del que no passen: el dintell d'una alcoba. En cambi, sa germana gran, la espiritual Paolina, la severa noya vestida de negre, la personificació del sentit moral, sempre trista, mirant y sospesant ab repugnancia resignada la vida y ls fets de sa mare y sas germanas, y de la que s'enamora perdudament Dario, un dels joves de cor més noble que freqüentan la casa; aqueixa, donchs, es la que'ns resulta la més culpable, puig casi en sa infantesa fou l'amistansada del *signor Vercellini*, un íntim amich del seu pare difunt.

Paolina, que per sa part estima de veras á Dario, cada vegada que aquest li parla de casament muda de conversa, perque no vol enganyarlo, diferint aixís son consentiment; però Dario, malgrat las mofetas de sos amichs, resol casarse ab ella, y ja faltan no més que vuyt dias per la boda. Se tracta de quins serán els testimonis d'ella, y la mare pensa en el *signor Vercellini*. Paolina refusa obstinadament y confessa sa falta á Dario. El casament se desfá, mes Dario proposa á Paolina de fugir ab ell.—«Sense ser ta esposa... may!—diu Paolina—Ara veig ben clar que no m'estimas. Jo soch superior á tu, m'hi sento. No vaig voler enganyarte, y avans de la boda vaig dirte la veritat, y ara qu'ho sabs, pagas la meua llealtat y'l meu amor, propositantme'l ser la teua amistansada. Aixó may!... Adéu!»—Y's despedeixen per sempre!

Aixís acaba la comedia, hermosament desenrotllada, justíssima de diálech (tant, que hi ha estonas en que las escenas semblan

trossos de vida, desapareixent la ficció teatral per complert), y sagellada tot'ella per la personalitat literaria y dramática d'en Praga, que hi brilla molt més qu'en *La mamma* y ab la mateixa forsa qu'en *l'Alleluja*, *La moglie ideale*, *L'innamorata*, *L'amico* y *L'eredità*. Aquestas quatre últimas las desitjariam veure representadas per la companyia Mariani, que tan bé interpreta (y es molt natural) las obras que son de casa seva. *Le Vergini* va agradar casi á tothom, essent molt aplaudits y molt festejats la Mariani, la Farina y en Ferrero per la justa encarnació de las figuras de Paolina, Nini y Vittorio Olgiati.

S. V.

¿ LITERATURA ?

No, no es literatura'l contingut de dos ó tres llibres que tenim sobre la taula acabadets de sortir pera diversió y entreteniment dels plagas que gosém el ridícul que resulta de la fatuitat ó'l desequilibri. ¿Que potser convindria no fer cas dels qu'encara qu'ho fassin de bona fe arriban al món literari ab mirada de sabi qu'han copiat dels bons autors y ab la veu més buyda que'l ressó d'un vaixell de cent cargas d'un país filoxerat? Donchs, no senyor. Es permés y dispensable l'erro del principiant que modestament confegeix sos primers versos, emporpradas las galas ab vergonya de verge que sent las primeras declaraciones d'amor, mes no pot serho l'obra del versista reincident ni la del pobre infatuat que's creu que las lletres de motllo tenen el màgich do de fer passadoras y fins clàssicas las bestiesas del seu cervell escorregut.

Ben mirat, té dispensa cert poeta-carboner qu'acaba d'escriure un diálech *representable* titulat: *Del modo com faig los versos*. En aquest diálech no hi ha por de pendrehi mal. Els personatges son l'autor y un altre poeta rich. Comensa la escena llegint aquest una poesia molt dolenta del primer, y un cop llegida diu:

No es dolenta la poesia,
per lo tant s'imprimirá
si pot sé á n'el próxim número
del periódich *Lo Fanat*.

y l'altre respón:

Se li estima molt l'obsequi
y mil gracias p'endevant.

Van seguint els elogis y'ls ripis. El poeta rich li retréu un'altra obra; diu que l'ha lleigida quatre vegades,

Y més sempre m'ha agradat,
per lo cual l' felicito.
— Gracias mil, etc. —

Aquesta *literatura* es dispensable un cop s'entera'l pacient lector de que'l llibre's regalar als parroquians del carboner-poeta. Mentres aquest no'ls hi *quiti* carbó del pes, tot va bé. Molt millor que'l llibre *Tonterias*, d'un col·laborador de *La Esquella*, que pot y deu aixecarse de la tremenda cayguda literaria que representa l'haverlo publicat...

Y sobre tot, anant al objecte principal que'ns ha decidit a escriure aquest article, lo pitjor que puga sortir de ploma humana no arribará a eclipsar la gloria literaria guanyada per don Pablo Espel y Comas, autor de varias obras d'ensenyansa elemental, la darrera de las quals, única que m'ha vingut entre mans, es la *Elocuencia moderna prosaica y poética, ó sea repertorio selecto de literatura española*. Si aquest bon senyor no fos director d'un col·legi d'aquesta ciutat, potser no'ns hauriam permès el gust de denunciarla a la pública tafaneria y fer indirectament la propaganda del llibre. Mes essent el senyor Espel Director del *Colegio de San Ramón de primera enseñanza, elemental, superior y párvulos*, y sabent per bonas referencias que son de xeixanta a setanta'ls *xicots* exposats a llegir aquesta *Elocuencia*, creyém fer una bona obra si la doném a coneixe a tothom... que'ns llegeixi. Els uns s'hi divertiran, els altres s'indignarán, y entre tots parlarán del llibre y fins alguns el comprarán.

Y donchs, parlemne. Aquesta *Elocuencia ó repertorio selecto* se compón en primer lloch del retrato y firma autògrafa del senyor Espel: *à tout seigneur...* Segueix la part *selecta* de *prosa española*, que's compón de quaranta capituls (continguts en més de trescentas planas) originals totes del autor, del senyor Espel; ell sol s'ha encarregat de la part *prosaica* del llibre (y tal *prosa* y tal dolor!) La part *poética* està formada per unas cinquanta poesias de molts autors, entre ells

en Cervantes. Ell no'n vol res de *prosa* d'en Cervantes; l'inclou al tal Cervantes com autor de la poesia *Lanso* y santas pascuas. *Prosa espanyola*: don Pablo Espel y Comas. Tot lo demés son versos, ó, com si diguessim, *romansos*.

Me descuydava de dir que precedeix als quaranta capituls de *prosa española selecta*, un prólech y... vaja! comensém pel prólech.

Agáfinse bé y llegeixin: «La inteligencia desprende su curso invisible, cuya ciencia es un sueño cual liquido ó substancia es un compañerismo que forman el cuerpo y el alma, según su conciencia da vida á su instinción y prepara su jardin llamado naturaleza, que es el primer elemento de la filosofía. Y de ella nos empieza á fulminar la imaginación y nos produce un desarrollo literario de mayor ó menor elocuencia, da lugar á explanar el sentido de los ideales fines que se ha propuesto; el hombre para que se esparcen aquellas aromas que forman un conjunto de los perfumes distintos, y variados colores que afluyen por el espacio del firmamento solar, esos frutos que se intercalan entre los luceros juveniles.»

Va seguint d'aquest *tenor* tan engrescador, com poden veure, fins arribar á la següent alusió als crítichs, que tinch el dever de recullir (l'alusió ¿eh?):

«Recorred á esos que pretenden pasar por bibliográficos, que quieren sancionar y criticar escritos y libros, desmoralizando el sentido de la causa de lo que contiene y sólo ven una anécdota caprichosa dentro el juicio que forman de los autores, demostrando varios pareceres que se incautan sensaciones, abogando sin premeditar la claridad de conciencia y concisión de lo que se trata, divagando su racionio por carecer de conocimientos para alcanzar el *don* de la critica por faltarles la supremacia; los cuales se hallan acostumbrados engalanarse esos criticos de colectivismo que les protege la misera ignorancia.»

Com se veu, la embestida es de *mestre*. Fins la contestaria... si entengués lo que diu.

L'estil clar y eloquent d'aquestos dos *morceaux*, es el mateix de tot el llibre en la part *prosaica*.

Vegin qué diu al parlar de la ensenyansa:

«Pues, comprofesores, todos en conjunto debemos prestar auxilio al jefe de la locomotora eléctrica, para que este expida un alambre por todo el suelo español que florezca de excelentes perfumes liricos entre los alambiques por medio de sus correspondientes serpentinatas... Pobre Magisterio español si la obscuridad sigue se verá en un cadalso por faltarle la corriente eléctrica...»

Llegiu aquestos substanciosos parrafets y ¡ay! penséu en els pobres noyets del col·legi de Sant Ramón. Obriu el llibre per qualsevol plana y trobareu aquest desbarrament de paraules y conceptes.

En la plana 37 vol definir la Física y diu: «es la fomentación de sensaciones que produce en nuestro organismo de distintas formas al vislumbrar las regiones de diferentes estados de los fenómenos llamados cuerpos, cuyos objetos no varían sus agentes naturales, ya sean de mayor ó menor tamaño de su naturaleza, cuya ciencia no olvida su propiedad.»

¿Qué'n treurém de copiar més trozos escogidos, si tot es per l'estil de lo copiat? ¿Qué sabrán més quan hagin llegit que'l telégrafo es una «invención francesa descubierta en el año 1793, y al despedir la demanda la cual se traslada vertiginosamente al lado opuesto...»? que'l fonógrafo es una «invención de recuerdos y memorias de épocas pasadas ya sean parientes, amigos por medio del americano Edison, en cuyo aparato absorbe el eco de las modulaciones, ya sea un discurso, ó recitar un acto literario, pues los sonidos de las palabras quedan estampados y aquella voz humana puede volverse á oír algunas veces, pareciendo el primero y segundo, etc., de quien se recopiló?»

Parla de Jesucrist y diu qu'es un arbre de molta *gigantositat*; se plany de las angustias del pagés y'ns descriu una tempestat: «por desgracia cubre todo aquel terreno de agua y pedrisco, todo por la chispa eléctrica constante, donde no se ve vislumbrar más que el rayo y el trueno.»

Al descriure un paisatge diu que «se halla poblado de árboles por completo, es una gigantaria de robles, encinas, pinos, pinabetes, alcornoques, arbustos, yerbas, todo en abundancia, que está hecho un verdadero paraíso. Los viñedos en prolija escala, etc.»

Tot el llibre es copiable: no's pot despreciar una ratlla; quan diu que'l mar «cubre las tres terceras partes del globo, siendo salado en todos sus espacios y dividido en escepciones»; quan diu que s'ignora la época de la *muerte positiva* d'en Rioja; quan diu qu'en Ruiz Zorrilla era *notable hombre público entre los españoles grandilocuentes*.

Decididament, no volém copiarne més fragments. Tanquém el llibre d'una revolada per treure de davant nostre y dels pacients lectors, la *pesadilla* d'aquest garbuix horrible, y acabém (per fi!) demanant á tots que's recordin dels infelissos que per sa desgracia han caygut en el col·legi de Sant Ramón.

Al tal senyor Espel li dirém ab paraules d'en Juvenal: «Trenca la ploma, pobret; esborra las parrafadas que t'han costat tantas vetllas. Aixó que tu escrius, tot lo més te valdrá alguna corona, potser una estatua magra com tu! No esperis més; avuy els nostres avaros richs no saben concedir al talent altra cosa qu'alabansas y la estéril admiració dels nens pels pavos reals... Y tu't vas fent vell!»

E. MOLINÉ Y BRASÉS.

LLIBRES REBUTS

BREU COMPENDI DE LA HISTORIA DE LA LITERATURA CATALANA, per Norbert Font y Sagué.—Barcelona, Estampa «La Catalana», 1900. — 1 pesseta.

En Jaume Puigventós, l'infatigable estamador que ab sas publicacions tant de bé ha fet á la causa de la Patria, acaba de donar á llum una importantíssima obreta del distingit escriptor y entusiasta propagador en Norbert Font y Sagué. En una carta que á tall de prólech hi va impresa, diu l'autor que son ensaig, fet molts anys enrera, tal volta necessitaria serias correccions y adicions.

Cert es que podria trobarse alguna omisió important, y en certs punts seria de desitjar més precisió y fermesa, mes ab goig devém consignar qu'es un'obra altament recomanable y que per son estil se fa no solzament necessaria al jovent avuy esperansa de Catalunya, sinó que molts y molts que conreuhan la literatura catalana hi poden trobar ensenyansas profitosas.

Remerciém l'envio y doném als autor y editor la més coral enhorabona, y'ls encoratjém francament pera que segueixin sa lloable tasca en bé de la Literatura y la Patria Catalana.

LA TASCA DEL CATALANISME. — Lo moviment dels gremis, lo concert económic y'l Catalanisme, per Jordi Franch. — Barcelona, Imprempta «La Renaixensa», 1900.

La sola anunciació del titol d'aquest follet (firmat ab un pseudónim qu'encobreix un valent escriptor á qui creyém conèixer), basta pera que's compregui la seva importància. Un criteri clar, un estil senzill, la doctrina més pura: veus aquí las condicions qu'avaloran aquesta obreta, petita per sas dimensions y gran per son esperit. Tots els bons catalanistas, els veritables, la llegiran ab gust; als altres, més que á ningú, ls convé estudiarla y Deu fassi que'ls hi aprofiti. No'ns sabem estar de copiar el final:

«Nosaltres que som els primers en reconèixe la bona fe y enlayradas intencions d'alguns d'ells, no tots, desitjém de tot cor que segueixin treballant pera la redempció de nostra estimada Patria, y per aixó, fem públich el nostre parer, perque enteném que lo succehit deu servir á tots d'experiencia pera'l demá, y de profitosa lliçó que'ns ensenyi ahont havém de trobar l'única bandera que pot conduhirnos á la desitjada victòria. Aquesta bandera es la que temps ha tremola en mans de la «Unió Catalanista», es la senyera qu'arborá Catalunya al donar el primer crit de mare ultratjada contra una gent que la té empresonada y mal cria'ls seus fills, es el penó sagrat que devém seguir y defensar tots els catalans, no ab els ulls fixos á la butxaca, sinó ab el cor vessant d'amor á nostra Patria y al crit únich y decidit de ¡Visca Catalunya!»

L'ARXIU. — Llibreria de Joan B. Batlle. — Cataléch.—Estampa «La Catalana», 1900.

L'aparició d'en Batlle entre'ls molts que fan á Barcelona l'ofici de llibreter rutinariament y sense més coneixements que una pràctica estantissa, fou una sorpresa per cert ben afalagadora. Sa intel·ligència, son criteri, son esperit rebuscador, son condicions que li

han permès col·locarse en primer lloch entre aquells que poderosament han d'influir en el desenrotll del esperit literari y artístich del nostre poble. Son amor á Catalunya bé l'ha demostrat ressucitant el *Calendari Català* fundat pel may prou plorat Pelay y Briz, y sas especials qualitats pera la difícil tasca á que's dedica, poden veures al llegir els catàlechs que sovint dona á llum. Ben fermament pot assegurar-se que lo que no's trobi en sa casa, no cal cercarho á fora. Per aixó las principals biblioteques y llibrerias estrangeras á ell se dirigeixen al cercar un llibre raro. En la especialitat dels llibres catalans, pot afirmar-se que no té parió.

Desitjém que perseveri en sa lloable empresa.

O. M.

NOVAS

Junt ab el número tercer, apareixerá la setmana próxima'l *número antecendent*, que regalarém als nostres suscriptors.

A primers del mes entrant l'agrupació artística *Teatre intim*, donará en sessió privada una representació del famós drama d'Ibsen: *Gengangere* (Espectres), traduït al català per en Joaquim Casas y Carbó y en Pompéu Fabra, baix la següent distribució de papers: *Helena Alving*, senyora de Mena.—*Regina Engstrand*, senyoreta Alcalá.—*Oswald Alving*, senyor Gual.—*El pastor Manders*, senyor Giménez.—*Engstrand*, senyor Puiggarí. L'obra serà posada en escena baix la exclusiva direcció de l'Adrià Gual.

Nostre amic el mestre Ribera'ns escriu que'l compositor català qu'hagi escrit una obra orquestal de no molt llargas dimensions y genuïnament catalana, y desitji que se li executi á Nuremberg y més tart á Munich, fassi'l favor d'enviarli partitura y parts d'orquestra avans del 6 de mars á Bayreuth, *poste restante*.

S'ha constituït á Barcelona una nova agrupació que, baix el nom «Art & Patria» treballará pera acoblar las energias artísticas dels joves de la nostra terra.

Hem rebut els periòdichs *L'Atlántida*, *La Veu del Segre*, *La Veu del Montserrat*, *Montserrat*, *Gent Nova*, *El Vendrellense* y *La Veu del Ampurdà*, ab els qu'establím el cambi.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els subscriptors se'ls hi regalará'l NÚMERO ANTECEDENT, que's vendrá al preu de 25 céntims.

Als que's suscriguin per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.